

Социално-икономически мерки срещу кризата. Румъния vs. България

Северните съседи имат сериозен проблем с разпространението на корона вируса. Те обаче се отнасят с по-голяма грижа към обикновения човек и бизнеса

Владимир Митев

Тази седмица Румъния навлезе в четвърто ниво на извънредното положение, след като бяха потвърдени над 2000 болни от корона вируса на национално ниво. Това означава, че могат да бъдат поставяни под карантина цели градове и области. Това вече се случи в Сучава, където над половината от пациентите в регионалната болница са болни от COVID-19. В Румъния се прилагат по-сурови мерки от България – излизанията навън през деня стават с декларация, в която се посочва целта на напускането на дома, а през между 22 часа и 6 часа на следващата сутрин е забранено движението по улиците.

На този фон вероятно е добре, че в България засега епидемията от корона вируса напредва по-бавно. Особеност на българския „модел“ на справяне с кризата обаче е, че социално-икономическите мерки са по-слабо изразени, отколкото в редица европейски страни, включително в северната ни съседка. Това може да прилича на останка от все още силната управленска инерция да се поддържа балансиран бюджет и София да се стреми към еврозоната. Но както посочва самият управител на Българската народна банка Димитър Радев в интервю за Нова телевизия заветната цел – чакалнята на еврозоната, се отлага в настоящите условия...

Така или иначе, българското правителство засега е пестеливо със социалните мерки. Липсват такива за дългосрочно безработни, за [над 215 000 самоосигуряващи се](#). Не е ясно и доколко ще бъде подпомогнато трайно потреблението. До момента България се крепеше на търсенето в Западна Европа и на нарасналите възможности на градската средна класа, но широки слоеве се чувстваха маргинализирани. Въдъхновение за мерки – не само за уязвимите групи, но дори и за бизнеса, който е основният получател на подкрепа у нас, може да се вземе от Румъния.

Да започнем с бизнеса. В Румъния средните предприятия [ще могат](#) да се възползват от изгодни кредити, гарантирани до 80% от държавата. Максималната им стойност, ако се ползват за работа, е до 5 млн. леи (1,02 млн. евро), а ако се ползват за инвестиции – до 10 млн. леи (2,04 млн. евро). За микропредприятията гаранцията достига 90% от финансирането. Кредитната линия може да достигне до 500 000 леи (102 000 евро) за микропредприятията и 1 млн. леи (204 000 евро) за малките предприятия. Министерството на финансите ще субсидира на 100% лихвите за гарантираните по този начин кредити. Лихвените плащания ще бъдат субсидирани от момента на отпускане на кредита до 31 март 2021 г. Периодът на гарантиране на кредитите ще бъде 36 месеца с възможност за удължаване с още 36 месеца. За кредитите с цел инвестиция периодът ще е 120 месеца.

Междувременно капиталът на Българската банка за развитие бе увеличен с 500 млн. лева (255,7 млн. евро), с които ще се отпускат заеми на търговските банки и ще се дават безлихвени кредити на затруднени бизнеси [срещу залог на акции за собственост в тях](#). ББР ще отпуска кредити по [“значително облекчени”](#), но неясни към момента условия. Също като в Румъния държавната Българска банка за развитие [гарантира](#) до 80% от кредитите. До 20% се гарантират от търговските банки.

Румънският Сенат [одобри](#) на 31 март 2020 г. закон, според който физическите лица и фирмите могат да отложат плащането на фактурите за комунални услуги (вода, ток, природен газ, почистване, телефони, интернет и кабелна телевизия) за период от три месеца от влизането в сила на закона. След това ще платят поетапно за период от 12 месеца тези сметки без лихви и наказания за забавянето. Освен това се слага таван на цените на лекарствата, санитарните материали, медицинските консумативи в размер на 10% над производствената цена за производителите и на 10% над цената на производителя за дистрибуторите. Слага се таван и за цените в магазините на хранителните продукти от минималната потребителска кошница по същия принцип. В добавка, в сената бе депозиран законопроект, според който живущите, фирмите, самонаетите професионалисти, държавните институции и юридическите лица, чиято дейност е била прекъсната или възпрепятствана от прилагането на закони на държавните институции във връзка с извънредното положение ще бъдат освободени от плащането на наем за недвижимите имоти, регистрирани като седалища или месторабота. Дори и в момента съгласно извънредно постановление на правителството малките и средни предприятия със сертификат за извънредното положение, издаден от Министерството на икономиката, енергетиката и околната среда, могат да отложат плащането на наема за помещенията си – ако те са седалището им или вторични седалища.

В България представители на бизнеса се оплакват, че [трябва да плащат наеми](#), а нямат икономическа дейност, от която да генерират приходи. Проблем с наемите ще имат и наемателите, озовали се в безработица.

Българското правителство обяви икономически пакет от 4,5 млрд. лева. Основна мярка в него е схема за покриване на 60 процента от осигурителния доход по заплатите, изплащани от работодатели, които преживяват свиване на оборотите си (схемата е за над 1 млрд. лв - 511 млн. евро). 50 млн. лева (25,56 млн. евро) ще бъдат дадени еднократно за великденски добавки на пенсионерите с най-ниски доходи, което няма да им даде трайна сигурност. 200 млн. лева (102,22 млн. евро) ще бъдат дадени за безлихвени потребителски кредити до 1500 лв (766,66 евро) за хора в неплатен отпуск. Половин милиард лева (255,7 млн. евро) ще бъдат разпределени между министерствата на вътрешните работи, на отбраната и на здравеопазването за допълнителни възнаграждения заради допълнителните им функции във връзка с пандемията.

„Социалният министър Деница Сачева информира, че ще бъдат заделени 20 млн. лв (10,22 млн. евро) за социалния патронаж, с които ще бъдат обхванати 12 хил. души, които се нуждаят от доставки на храна, лекарства и допълнителни социални услуги.

Ще бъдат раздадени до 1500 тона пакетирани хранителни продукти“, [пише](#) сайтът на радио „Свободна Европа“. Предвижда се отлагане на плащането на данъци до 30 юни 2020 г., което се оценява на по-малко 600 млн. (306,66 млн. евро) лева в бюджета - пари, оставащи на разположение на хората. 500 млн. лева (255,55 млн. евро) са за Българската банка за развитие, като се очаква те да породят заеми за 2,5 млрд. лева. Така че всъщност сумата е около 2,8 млрд. лева (1,43 млрд. евро) или 2,3% от БВП за 2019 г., докато тя става 4,5 млрд. лв с мултипликационния ефект от заемите.

В Румъния обявеният до момента [пакет](#) за стимулиране на икономиката и подкрепа на гражданите е в размер на 30 млрд. леи (6,21 млрд. евро) или 2,6% от БВП за 2019 г. Очакваният мултипликационен ефект е 100 млрд. леи (20,68 млрд. евро). Финансовият министър Флорин Къцу обяви, че само за изплащане на заплатите на очакваните 1 млн. души в състояние на техническа безработица (със замразени договори заради невъзможност на предприятията им да функционират) държавата има ресурс да плаща по 4 млрд. леи (830 млн. евро) месечно „за повече от месец“. Правителствено постановление предвижда за периода, в който трудовият договор е замразен по инициатива на работодателя заради временно прекратяване на дейността, поне 75% от базовата заплата по индивидуалния трудов договор да се заплаща по линия на обезщетенията за безработица, но не повече от 75% от средната брутна заплата. Т.нар. оторизирани физически лица (самонаети) и хора с бизнес, в които работят само те, ще могат да ползват минимална работна заплата при спиране на дейността си. Предвижда се възстановяване на ДДС на стойност 9 млрд. леи (1,86 млрд. евро), болнични за 2,7 млрд. леи (560 млн. евро) и други плащания от бюджета. Къцу заяви и че само министерството на здравеопазването [е получило](#) до края на март допълнително 1,7 млрд. леи (350 млн. евро) във връзка с борбата с корона вируса. Плащането на данъците за жилище, земя и кола е удължено до края на юни 2020 г.

Министърът на европейските фондове Йоан Болош [посочва](#) няколко начина, по които Румъния ще подкрепя своите граждани със социално-икономически мерки. Фонд с размер 300 млн. евро ще се използва за разходите за заплатите на хора в техническа безработица. Медицинското оборудване и защитните облекла също ще бъдат закупени с европейски пари, които възлизат общо на 350 млн. евро. Ще бъде оказана финансова подкрепа на интензивните отделения, която според различни варианти ще възлиза на сума между 135 млн. евро и 250 млн. евро според броя легла, които да бъдат добавени към тези отделения. И не на последно място ще бъдат подкрепени разходите за социални работници. 1000 асистенти ще обслужват 100 000 възрастни хора без доходи, намиращи се в самоизолация. Ще бъдат дадени и 250 млн. евро за пакети за лична хигиена и храни за хора с доходи под средния – 1,1 млн души.

Междувременно в средата на март 2020 г. бе обявено, че България [ще разполага](#) с общо 1,358 млрд. евро европейски средства за справяне с епидемията и нейните социално-икономически измерения. От тях 812 млн. евро ще дойдат от специален фонд на ЕС за борба с корона вируса. Не е съвсем ясно как ще бъдат използвани европейските средства. Засега има [индикации](#), че с тях ще се закупува медицинско оборудване, защитни материали и ще се доплащат по 1000 лв. на медицинския и немедицинския персонал на първа линия на битката с коронавируса.

В България бе въведена забрана за запорите и извежданията от домовете, извършвани от частните съдебни изпълнители. В Румъния въводите във владение също [са спрени](#), освен в случаи, в които изгонените имат къде да живеят в условията на пандемия. Бе утвърдено да може да се замрази изплащането на кредити по желание на длъжника, независимо дали е физическо или юридическо лице. Там още в началото на извънредното положение [бе позволено](#) на единия от двамата родители или на единствения родител, когато това е казуса в семейството, да ползва свободни дни, за да гледа детето в условията на затворени учебни заведения. Свободните дни се заплащаха на 75% от обичайната му заплата без получаваната сумата да надвишава 75% от средната брутна заплата.

Списъкът от мерки в двете страни не е напълно изчерпателен, но позволява да се добие представа за правителствените действия в условията на епидемия от корона вирус и социално-икономическа криза. Кризата и в двете страни тепърва ще се задълбочава. В Румъния кривата на заразените расте стръмно. В България обаче изпитанието за гражданите е не е само свързано с физическото здраве, но и със социално-икономическата и психическата сигурност. Никой не отчита в статистиката за епидемията драмата на здравите, но социално слаби българи.